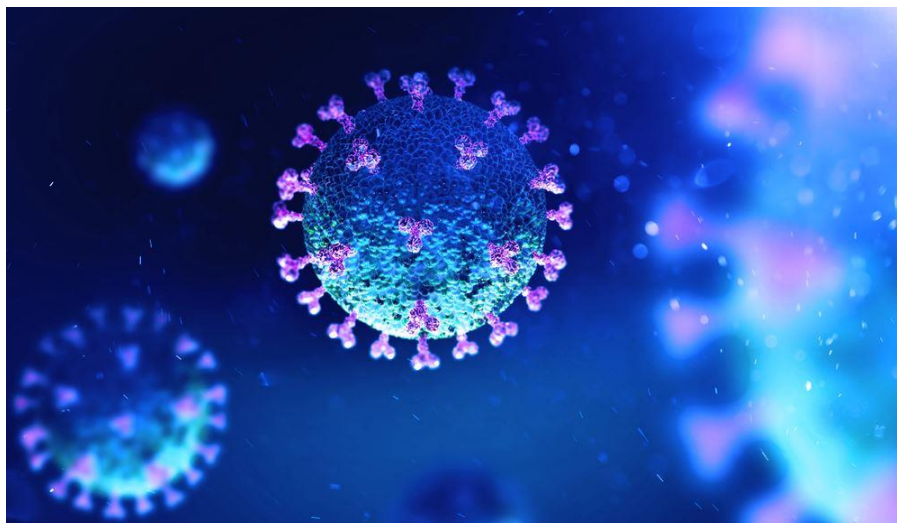

ለበዳ ኮሮና ዓለም ይወርር

ባህርያቱ፣ ሳቦኔናቱን ብድሕሪኡን

ብዶ/ር አሕመድ ሓሰን ድሕሊ

ቀዳማይቲ ተርጓሚ ኮሮና

ቫይረስ ኮሮና ብ17 ሕዳር 2019 ካብ ማእከል ምብራቕ ኤስያ ብፍላይ ከአ ካብታ 59 ሚልዮን ህዝቢ ዝነበረላ ከተማ ውሃን ዋና ከተማ አውራጃ ሆቢ ተበጊሱ። ኣብ ሓጺር ግዜ ከአ ካብ ውሽጣዊ ለበዳ ናብ 188 ሃገራት ዓለም ብምዝርጋሕ ናብ ዓለማዊ ለበዳ ተሰጋጊሩ። ክሳብ ድረስ እዞን ድረስ ኣብ ቫይረስ ድረስ ናብ ሰብ ዘመሓላለፈ እንስሳ ኣይተፈልጠን ኣሎ። ገለ ምሁራት ቀዳማይ ተሓታቲ ናይዚ ሕማም ዘመን ኣይኮንዎን ይብሉ። እንተኾነ ኣብ ለበዳ ድረስ ድረስ ቤንጃብ ጸጸዮ ዝብሉዎን ኣለዉ። ጠንቂ ናይዚ ቫይረስ ኣትማንዮም ዝብሉዎን ኣይተሳእኑን። እዞም ሰለስተ እንስሳታት እዚኦም ከአ ኣብ ቻይና ከም መግቢዮም ዘገልግሉ። ኣብ ዕዳጋታት ውሃን ድማ ዝያዳ ግኑናት እዮም። ፕረዚደንት ኣሜሪካ ዶናልድ ትራምፕ ግን ዝተፈልየ ርእይቶ ዘለዎ። ንሱ ቫይረስ ኮሮና ካብቲ ቻይና ኣብ 2017 ብሓገዝ ስነ-ፍልጠት ፈረንሳ ኣብ ከተማ ውሃን ዘቆመቶ ኮለጅ መጽናዕቲ ቫይረሳት [1] ከም ዝለሓኹዎ ዘገልጽ። ቀዳማይ ሚኒስትር ፈረንሳ ነበር በርናርድ ሮላንድ ኣብ ስነ ስርዓት ምምራቕቲ ኮለጅ ተሳቲፉ ነይሩ። ንሱ ኣስዲቡ “ምልክት ምትሕግጋዝ ጂኦ-እስትራቴጂን ንግዲንዮ” [2] ክብል ድማ ገለጹ። ሰበስልጣን ቻይና ንመግለጺ ፕረዚደንት ትራምፕ ሚኒስትር ወጻኢ ጉዳይ ማይክ ፖምፕዮን ምሉእ ብምሉእ ብምንጻግ፣ እቲ ቫይረስ ካብቲ ኮለጅ ከምዘይልሓኹ ሓቢሮም።

ብዝኾነ ቫይረስ ኮሮና ብኣዝዩ ሓያል ቅልጣፊ ብምዝርጋሕ 82,995 ቻይናውያን ለኸፉ። ካብኣቶም 67,803 ካብ ነበርቲ ከተማ ውሃን እዮም። 78,291 ክሓውዩ ከለዉ፡ 4634 ድማ በቲ ሕማም ሞይቶም። እዚ ቫይረስዚ ንመጀመርታ ጊዜ ኣብ ታሪኽ ደቂሰብ ንኣስታት 3 ቢልዮን ማለት ዳርጋ ፍርቂ ህዝቢ ዓለም ኣብ ገዝኡ ከም ዝውሸብ ገይሩ። ኣብ ውሸቲዚ ህጹጽ ኩነታት ድማ ሰበሰልጣን ቻይና ከም ናይ ምክልኻል ስጉምቲታት ንከተማ ውሃን ኣብ ፍጹም ተነጽሎ ካብ ምእታዎ ድሕሪ ኣይበሉን። ሰባት ፍጹም ከይንቀሳቕሱ ተኣዚዞም። ትካላት ትምህርቲን ንግዲን ተዓጽዮም። ህዝቢ ንምንቅቻሕ ኣሸሓት ሰብ ኣልቦ ነፈርቲ ተዘርጊሑን። ኣብ ርእሲዚ ከኣ ኩሉ ናይ ጥዕና መከላኸሊ መሳርሒታት ከም ንንቲ፡ ማስክን ካልእን ተጠቂሞም። ህዝቢ ንምጉሰንስ ሰብ ኣልቦ ነፈርቲ ተጠቂሞም። ኣብ ሓጺር ጊዜ ኩሉ መሳርሒታት ከም ሽንቲለተራት፡ መዓቀኒ ትርግታ ልቢን ካልእን ዝግጠቁ 12 ሽሕ ዓራት ዝሕዙ 16 ሆስፒታላት ተሃኒጹ። [3] ህዝቢ በቲ ዝተሞህበ ናይ ጥዕና ድሕነት መምርሒታት ክሳብ ክንደይ ምእዙዝ ከምዘሎ ዝከታተላ 300 ሚልዮን ካሜራታት ተተኸለን። በዚ ኣገባብዚ ከኣ ንዝርጋሕ ቫይረስ ኮሮና ክትቆጸጸሮ ስለዝኸኣለት ኣብ'ቲ 1.4 ቢልዮን ዝበጽሕ ህዝቢ ቻይና ክዝርጋሕ ኣይከኣለን።

ቻይና ነቲ ብዛዕባ ኩነታት መልከፍቲ ቫይረስ ኮሮና ኣብ ታሕሳስ 2019 ብዶ/ር ሊ ዊንሊንግ ኣቀዲሙ ኣብ ማእከላይ ሆስፒታል ውሃን ዝተሞህበ መጠንቐቕታ ሰሚዓቶ እንተ ትኸውን ካብ ብዙሕ ክሳራታት ምድሓነት ነይራ። እንተኾነ ግን “ናይ ሓሶት ቤላቤለው” ዘርጊሑ “ማሕበራዊ ጸጥታ ረቢሹ” ተባሂሉ'ዩ ተኸሲሱ። መንግስቲ ቻይና ብ20 ጥሪ 2020 ሓቀኛነት ለበዳ ቫይረስ ኮሮና ክሳብ ዝገልጽ ከኣ፡ ንገለ እዋናት ተኣሲሩ ነይሩ። ብሓደ ዝሕክሞ ዝነበረ ሕሙም ብቫይረስ ኮሮና ተለኸፉ ብ6 ለካቲት 2020 ቅድሚ መማቲ ከኣ ሰብኣዊ ክብሩ ተመሊሱሉ። ሞት ዶ/ር ሊ ዊንሊንግ ብቻይናን ኣህጉራውን ደረጃ መጠነ ሰፊሕ መልሰ ተግባር ኣስዲቡ እዩ። [4]

ኣህጉራዊ ኩነታት ኮሮና

ከተማ ውሃን ኣብዚ ዓለም ኣብ ሓንቲ ንእሽቶ ቁሸት ተለዊጣትሉ ዘላ እዋን ብመርበብ ኣህጉራዊ መራኸቢታት ስለትተኣሳሰር፡ ቫይረስ ኮሮና ኣብ ናይ ጃሕሰብ ህሞት ኣብ ሽዱሽቲኣን ክፍለ ዓለማት ኣብ 188 ሃገራት ተዘርጊሑ። ክሳብዚ እዋንዚ ብዓለም ደረጃ ዝተለኸፉ 8, 242, 998 ፡ ካብ'ቲ ሕማም ዝሓወዩ 4,337,975 ዝሞቱ ከኣ 445 535 በጺሑም ኣለዉ። ገለ ሃገራትን ክፍለ ዓለማትን ካብ ካልኣት ንላዕሊ ዝያዳ ተጎዲኣን። ብክፍለ ዓለማት ደረጃ ክርኣ ከሎ፡ ክፍለ ዓለም ኣሜሪካ 2, 230, 92

መልከፍቲ፡ 698,390 ዝሓወዩ፡ 120,147 ብዝሞቱ ቀዳመይቲ ክትከውን ከላ፡ ኤውሮጳ ከኣ 2,268,136 መልከፍቲ፡ 1,129,133 ዝሓወዩ፡ ብ185,232 ብዝሞቱ ኣብ ካልኣይ ደረጃ ትርኩብ። ሰዒባ ኤሲያ 1,780,965 ዝተለኸፉ፡ 1,116,849 ዝሓወዩ፡ 45,597 ዝሞቱ ኣብ ሳልሳይ ደረጃ ትርኩብ። ራብዓይቲ ደቡብ ኣመሪካ 1,629,067 ዝተለኸፉ 902,856 ዝሓወዩ፡ 66,942 ዝሞቱ፡ ሓሙሻይቲ ኣፍሪቃ ከኣ 278,677 ዝተለኸፉ፡ 128,347 ዝሓወዩ፡ 7,450 ዝሞቱ ሓሙሻይቲ ፡ ድማ ኣውስትራልያ ብ9,023, መልከፍቲ፡ ብ8,467 ዝሓወዩ፡ ብ124 ብዝሞቱ ሻይናይቲ ኮይና። ብደረጃ ሃገራት ዓለም ከኣ እታ ዝያዳ ዝተጎድኣት ሃገር ሕቡራት መንግስታት ኣሜሪካ እያ። ኣብ ኣሜሪካ ብኮሮና ዝተለኸፉ 2,617,249 ፡ ዝሓወዩ 1,156,244 ዝሞቱ ከኣ 151,068 በጺሖም። ብድሕሪኣ ብ983,359 መልከፍቲ፡ ብ520,360 ዝሓወዩ፡ ብ47,869 ዝሞቱ ካልኣይቲ ተሰሪጎ ዘላ ብራዚል እያ። ቀጺላ ዝርጋሐ ቫይረስ ኮሮና ሃንደበት ዝኾና ሩሲያ ኮይና፡ ብኣዝዩ ቅልጡፍ ናህሪ ብምስፍሕፋሕ 561,091 ተለኸፎም። ካብዚኣቶም 313,963 ክሓውዩ ከለዉ 7,660 ድማ ሞይቶም። (5)

ኩነታት ኮሮና ኣብ ኣፍሪቃ

ክፍለ ዓለም ኣፍሪቃ ንገለ እዋን ካብ ካልኣት ክፍለ ዓለማት ንላዕሊ ግዳይ ድንቁርና፡ ድኽነትን ሕማምን ኮይና ጸኒሓን ኣላን ክትቅጽልን እያ። እንተኾነ ግን ኣፍሪቃ ክሳብ ሕጂ ምስተን ካልኣት እዚ ቫይረስዚ ዝወረረን ክፍለ ዓለማት ብምንጽጻር እታ እንኮ ብኮሮና ብዙሕ ዘይተጠቐዐት ክፍለ ዓለም እያ። ምናልባት ገለ ተዛረብቲ እቲ ምክንያት እታ ክፍለ ዓለም ኣብ መስርሕ ኣህጉራዊ ምንቅስቃስ ሰባት ድርቲ ስለዝኾነትያ ንምንቅስቃስ ናይቲ ቫይረስ ኣብ ኣፍሪቃ ደራቱዎ ክብሉ ይኸእሉ እዮም። ከም ኣብነት ዝወሰድዎም ከኣ ብዝሒ ናይቶም ኣብ ጂቡቲ በዚ ሕማምዚ ተለኸፎም ዘለዉ እዮ። ክሳብ ሕጂ ኣብ ጂቡቲ 4557 ተለኸፎም ኣለዉ። ኣብዛ ብዝሒ ህዝባ ካብ 900 ሺሕ ዘይሓልፍ ሃገር፡ እዚ ቁጽሪዚ ብሚኢታዊት ክርኣ ከሎን ምስ ካልኣት ሃገራት ክፍለ ዓለም ኣፍሪቃ ብምንጽጻርን ኣዝዩ ብዙሕ እዮ። ኣብ ጂቡቲ ዝተራእየ ብዝሒ መልከፍቲ ድማ ብሰንኪ ምንቅስቃስ ነበርቲ ጂቡቲ ኣብ ካልኣት ክፍለ ዓለማት ዝመጸ ኣይኮነን። የግዳስ ቀንዲ ምክንያት እቶም ኣብ ጂቡቲ ዓስኪሮም ዝርከቡ ናይ ዝተፈላለያ ሃገራት ኣህጉራውያን ሓይልታት ዝገብርዎ ቀጻሊ ምንቅስቃሳት እዮ። እዚ ክንብል ከሎና ግን መንግስቲ ጂቡቲ ኣብ ቅድሚ ህዝቡ ሓላፍነት ካብ ምስካም ናጻዩ ማለትና ኣይኮነን።

አብ አፍሪቃ ከሳብ ሕጂ ብኮሮና ተለኽፊን ዘለዎ ሃገራት እንተ ድኣ ርኢና፡ ቀዳመይቲደቡብ አፍሪቃ ዝተለኽፉ 83,890 ዝሓወዩ 44,920 ዝሞቱ 1,737 ፡ ካልኣይቲ ምስሪ ብ50,437መልክፍቲ፡ ዝሓወዩ 13,528 ዝሞቱ 1,938፡ ሳልሳይቲ ናይጅርያ ዝተለኽፉ 18,480 ዝሓወዩ 6,307 ዝሞቱ ድማ 475 ፡ ቀጺላ ኣልጅርያ ዝተለኽፉ 11,385 ዝሓወዩ ,8,078 ዝሞቱ 811 እዮም። አብ ኤርትራ በዚ ሕግምዚ ዝተለኽፉ 142 ሰባት፡ ዝሓወዩ 39፡ ዝሞተ የልቦን።

ኩነታት ሃገራት ቀርኒ አፍሪቃ

አብ ቀርኒ አፍሪቃ ድምር ብሻይረስ ኮሮና ዝተጠቐሙ 21,222 ክኾኑ ከለዉ፡ ካብኣቶም 8310 ሓውዮም 715 ሰባት ድማ ሞይቶም። መጠን መልክፍቲ አብ ሽዱሽቲአን ሃገራት ቀርኒ አፍሪቃ ካብ ሃገር ናብ ሃገር ይፈላለ እዩ። ሱዳን ቀዳማይ ደረጃ ክትሰራዕ ከላ፡ ዝተኸፍዎ 8,020፡ ዝሓወዩ 2,966 ዝሞቱ ከኣ 478 በጺሖም። ብካልኣይ ደረጃ እትሰራዕ ጂቡቲ 4557 ዝተኸፉ ኮይኖም፡ ካብኣቶም 3527 ሓውዮም። 43 ከኣ ሞይቶም። አብ ሳልሳይ ደረጃ ዘላ ኢትዮጵያ ብ 3,954 ዝተኸፍዎ ካብኣቶም 934 ሓውዮም፡ 65 ከኣ ሞይቶም። ሶማሊ ድማ ብ 2,719 መልክፍቲ ራብዓይ ደረጃ ክትሕዝ ከላ፡ ካብኣቶም 724 ሓውዮም፡ 88 ከኣ ሞይቶም። ደቡብ ሱዳን ብ1830 መልክፍቲ ሓሙሽይቲ ክትከውን ከላ፡ ካብኣቶም ዝተለኽፉ 117 ሓውዮም 32 ድማ ሞይቶም ኣለዉ። ሻዱሽይቲን ናይ መጨረሻታን ኤርትራ እያ። 142 ሰባት ተለኽፎም፡ 39 ሓውዮም ኣለዉ። ዋላ ሓደ ዝሞተ'ውን የልቦን ። [6] እዚ ድማ ብደረጃ ሃገራት ቀርኒ አፍሪቃ ጥራሕ ዘይኮነ፡ እንኮላይ ብደረጃ መላእ ክፍለ ዓለም አፍሪቃ እዩ።

ካብቲ ንሰለስተ ዕቁዳት ምሉእ 1961-1991 ዝተኻደደ ሓርነታዊ ኩናት ኣኸለል ናጽነት ምስ ደፍኦ፡ ንክልተ ዕቁዳት ምሉእ 1998-2018 ዝቀጸለ ኩናት ምክልኻል ንሃገራዊ ሉኣላውነት ብዓወት ድሕሪ ምውጽኣ ዝሰዓበ ብምጻኑ ከኣ ከም እወታዊ ተርእዮ ዝይመት እዩ። ናጽን ክቡርን ሂወት ንምስትምቃር ዘሎ ሓጺናዊ ድሌት ህዝቢ ኤርትራ ግን ድሕሪ ናይ ሓደ ክፍለ ዘመንን ፈረቓን 1890-1991 ፖለቲካዊ፡ ወተሃደራውን ማሕበራውን ቃልሲን ተወፋይነትን መስዋእቲን ሓርነቱ ክጭብጥ ክኢሉ። ብተመሳሳሊ ደረጃ ጽንዓት ህዝቢ ኤርትራ አብ ውሽጢን ወጻኢን አብ እዋን ፈተናን ብድሆን ክምህ ከምዘይብል ኣመስኪሩ። ስለዚ ከኣ ኩሎም ኤርትራውያን ከምቲ ልሙድ ባህርያቶም ሓደ ኣካል ኮይኖም ብብዓቕሞም ኩሉ ዓይነታት ሓገዝን

ምድግጋፍን ገይሮም። ናይ ወጻኢ ሓገዛትን ጎሰንሰን ከይተጸበዩ ከኣ ንለበዳ ሻይረስ ኮሮና ብኣድማዕነት መኪቶም። እዚ ኣብ መድረኽ ሓርነታዊ ቃልሲ ዝማዕበለ ታሪኻዊ ውርሻ ኮይኑ፡ ኣብ እዋን ኡናት ምክልኻል ንሃገራዊ ሉኣላውነት ዝያዳ ደልዲሉ። ኣብ መላእ ኤርትራ ሻይረስ ኮሮና ኣብ ምምካት ድማ ዝያዳ በሪሁ።

ካልኣይ፡ ሳዕቤን ለበዳ ኮሮና

ልክዕዩ እንተ ድኣ ወተሃደራዊ ቋንቋ ተጠቂምና፡ ብኣህጉራዊ ደረጃ መጥቃዕቲ ሻይረስ ኮሮና ኣብ ግንባር ጥዕና ዝተወሰነ እዩ። ብዙሓት ሃገራትውን ኣንጻር'ዚ ኣብ ሓጺር እዋን ሂወት ኣሽሓት ሰባት ዝቀዘፈ ሻይረስ ኮሮና ኣብ ኣጠቓላሊ ኡናት ኣትየን ከምዘለዎ ገሊጸን እየን። ይኹንምበር እቲ ሽግር ካብዚ ዝዓበየን ዝዓሞቀን እዩ። ምክንያቱ ግንባር ጥዕና ኣብ ካልእ ማሕበራዊ፡ ስነ-ኣእምራዊ፡ ቍጠባውን ፖለቲካውን ግንባራት ቐጥታውን ዘይቐጥታውን ጽልዎታትን ሳዕቤናትን ስለዘለዎ። ካብዚ ቀጺልና እምበኣር ብዛዕባኡ ሓጺር ፓኖራማ ነቕርብ።

ማሕበራዊ ግንባር

1-ምትሕልላፍ ሻይረስ ኮሮና ንምክላፍን ዝርጋሓኡ ንምግታእን ሃገራት ዓለም ናይ ምድሪ፡ ባሕርን ኣየርን ዶባተን ዓጽየን። ካብ ካልኣት ሃገራትን ክፍለ ዓለማትን ድማ ንነብሰን ነጺለን። ኣብ መንጎ ከተማታትን ዓድታትን ምንቅስቓስ ደው ኣቢለን። ከምኡውን ኣዝዩ ኣገዳሲ እንተ ዘይኮይኑ ኣብ ውሽጢ ከተማታትን ዓድታትን ናይ ሰባት ምንቅስቓስ ዓገታትን። ኣብ መንጎ ኣዝማድን ስድራቤታትን ፈተውትን ዝጸንሐ ማሕበራዊ ርክባት ዝበተኸ ኣብ ገዛ ናይ ምውሻብ ፖሊሲ ኣጽዲቀን። እዚ ድማ ብፍላይ ኣብ ምዕራባውያን ሃገራት ጠንቂ ተነጽሎ ናይ ብዕድመ ዝደፍኡ ካብ ኣዝማዶምን መቅርቦምን ስለዘሰዓበ ከም ውጽኢቱ ስነ-ኣእምራዊ ጭንቀት ብምውራድ፡ ኣብ ውሽጢ ከምዚኣም ዝኣመሰሉ ማሕበራዊ ቀጸላታት ሞት ኣስዲቡ።

2-ናይ ገዛ ውሽባ ነቲ ተዓቢጡ ዝጸንሐ ብዙሕ ስድራቤታዊ ሽግራት ኣባሪዑዎ። ስድራቤታዊ ምብትታንን ዓመጽን ዛይዱ። ናይ ፍትሕ ኩነታት ብፍላይ ኣብ ምዕራባዊ ማሕበረሰብ ምስ ኩሉ ኣሉታዊ ሳዕቤናቱ ክግሃድ ድማ ትጽቢት ኣሎ። እዚ ክብሃል ከሎ ግን ኣብ ገዛ ምውሻብ ኣብተን ብተርእዮ ስድራቤታዊ ምብትታን ብዙሕ ዝሰቀደ ምዕራባውያን ሃገራት፡ ስድራቤታዊ ምትእስሳር ኣብ ምሕያል ቀሊል ዘይኮነ ኣስተዋጽኦ ስለዘለዎውን እወታዊ ሸነኻቱ ኣቃሊልካ ዝርኣ ኣይኮነን።

3-መንግስታት ውሳኔ ምውሻብ ኣብ ገዛ ድሕሪ ምሕላፎም፡ ብዙሓት ውሱን ኣታዊታት ዘለዎም ስድራቤታት ኣብ ጸቢብ ገዛ ብምውሻብ ክሳብ ናብ ደረጃ ዓቕሊ ጽበት ክኣትዉ ብምግዳዶም ሕሱም ማሕበራዊ ጸገማት ፈጠሩ እዩ።

ስነ-አእምሮዊ ግንባር

1-ኣብ ገዛ ምውሻብ ኣብ ብዙሓት ሃገራትን ክፍለ ዓለማትን ተርእዮ ዝተፈላለዩ ስነ-አእምሮዊ ጸገማት ከም ጭንቀት፡ ጸቕጢ፡ ፍርሒ፡ ሻቕሎትን ምትሃትን ወዘተ ፈጠሩ እዩ።

2-እዚ ተርእዮ'ዚ ኸኣ ኣብ ማሕበራዊ፡ ቊጠባውን ፖለቲካውን ግንባራት ናቱ ኣሉታዊ ሳዕቤናት ኣለዎ።

ቊጠባዊ ግንባር

ናይ ምድሪ፡ ባሕሪን ኣየርን መንግስታትን መራኸቢታትን ምዕጻውን ናይ ገዛ ውሽባን ብዙሕ ኣሉታዊ ውጺኢታትን ሳዕቤናትን ፈጠሩ እዩ። ቀንዲ ካብኡ፡ናይ ዓለምን ውሽጢን ቊጠባዊ ዕዳጋታት።

ናይ ምድሪ፡ ባሕሪን ኣየርን መንግስታትን መራኸቢታትን ምዕጻውን ናይ ገዛ ውሽባን ብዙሕ ኣሉታዊ ውጺኢታትን ሳዕቤናትን ፈጠሩ እዩ። ቀንዲ ካብኡ፡

- 1-ዓለማዊ ቊጠባዊ መልመስቲ።
- 2- ዑደት መንኮርኮር ሃገራዊ ቊጠባ ንድሕሪት ምምላስ።
- 3- ድስካለ ናይ ዓለምን ውሽጢን ቊጠባዊ ዕዳጋታት።
- 4- ብዙሓት ንግዳውያን ትካላት ኣብ ገምገም ጥፍሽናን ፍጹም ምዕጻውን ተገማጊመን።
- 5- ብኢንተርነት ዝካየድ ንግዲ ምዝያድ፡ ኣብ ልዕሊ ድኳናት ሃሲያን ጐዳኢ ሳዕቤንን የስዕብ።

- 6- መጠን ሽቕለት ኣልቦነት ብዝለዓለ ደረጃ ክብ ኢሉ።
- 7- ብዓይኒ ዘይርእ ሻይረስ ኮሮና ንዓለም ኣጨኒቊዋ። ንልሕሉሕነት ዓለማዊ ቊጠባ እንኮላይ ንቊጠባ ኣሜሪካን ቻይናን ኣቃሊዑዎ።
- 8- ሕቡራት መንግስታት ኣሜሪካ ከምቲ ኣቀዲምና ዝገለጽናዮ፡ ካብቲ ካብ ካልኣት ሃገራት ንላዕሊ ዘጥቅዓ ተርእዮ ሻይረስ ኮሮና ምስ ኩሉ ማሕበራውን ፖለቲካውን ሳዕቤኑ ዘስዓቦ ቊጠባዊ ድስካለ ንምውጻእ ኣብ እትገብሮ ዘላ ፈተነ፡ ፕረዚደንት ዶናልድ ትራንፕ ነቲ ከድሕኖ ዝኸእል ቊጠባዊ ሽግራት ንምድሓንን ቊጠባ ኣሜሪካ

ንምብርባርን ዝዓለመ ናይ ክልተ ሽሕ ቢልዮን ዶላር ቼክ ሸቲሙ። ሕብረት ኤውሮጳ ብወገኑ ንቑጠባ ናይተን ብለበዳ ኮሮና ዝያዳ ዝተጎድኦ ኣባላት ሕብረት ኤውሮጳ ንምሕጋዝ 750 ቢልዮን ዩሮ ኣጽዲቁ። ከምኡውን ብዙሓት መንግስታት ንብርክት ዝበላ ንግዳዊ፣ ቱሪዝማውን ባህላውን ትካላት ካብ ከጋጥመን ዝኸእል ቑጠባዊ፣ ማሕበራውን ፖለቲካውን ሓደጋታት ንምድሓንን ነዚ ኣሸጋሪ ታሪኻዊ መድረኽ ንምስጋርን ክኸእላ ምእንቲ ዓቢ ፋይናንሳዊ ሓገዛትን ኣወናዋኒ ለቃሕን ሂሮም።

9- ቫይረስ ኮሮና፡ ናይተን ኣብ መንጎ ዝተፈላለዩ ማሕበራዊ ቀጻላታት ቑጠባውን ማሕበራውን ጋግ ዝፈጥር ፖሊስታት ዝኸተላ ሃገራት ኣቃሊዑዎ እዩ። ሕፍንቲ ዝኾኑ ኣብ ላዕለዎይ ጽፍሒ ዝርከቡ ንዝበዝሐ ሃገራዊ ቑጠባ ብምብሓቶም፡ መጠን እቶት ማእከላይ ደርቢ ብርኡይ ኣንቆልቑሉ። እቲ ኣብ ኩሉ መዳያት ሚዛን ዝሕሉ ብላዕለዎይ ማሕበራዊ ቀጻላ ዝውክል መሰረት ላዕለዎይ ህንጻ ንሕብረተሰብ ገዲፉ ንታሕተዎይ ደርቢ ገጽ'ዩ ዝጸድፍ ዘሎ። ድሕሪ'ዚ ኩሉ እቶም ካብ ህዝቢ ዓለም ሓደ ካብ ሚኢቲ ዝውክሉ ውሑዳት ካብ ካልኣት ንላዕሊ 99 ሚኢታዊት ምግባቶም ዘገርም ኣይኮነን። [7] እዚ ድማ ንናይ ካረል ማርክስ መጽሓፍ “ሮኣስ ማል” Capital ሓድሽ ሂወት ዝህብ እዩ።

10- ሰባት ኣብ ቅድሚ ናይ ሕማምን ፍወሳን ዕድላት ማዕረ ከም ዘይኮኑ ቫይረስ ኮሮና ኣብሪሁዎ ኣሎ። ናይ'ዚ ምኽንያት ከኣ እቲ ኣብ ኢንዱስትሪያውያን ሃገራት ጥራሕ ዘይኮነ፡ እንኮላይ ኣብ መብዛሕትኦን ኣብ ምምዕባል ዝርከባ ሃገራት ከይተረፈ ሰፊኑ ዘሎ ቅጥዒ ዘይብሉ ቑጠባዊ ፍልልያት እዩ። እዚ ብዛዕባተን ኢንዱስትሪያውያን ይኹና ዘይኢንዱስትሪያውያን ሃገራት ንዜጋታተን ማሕበራዊ ድሕነት ኣብ ምርግጋጽ ግቡኣን ዘይፍጽማ ዘለዎ ከይተዛረብና ማለት እዩ።

11- ገለ ናይ ቢዝነስ ሰባት ኣብ ገዛ ኮይንካ ዝካየድ ስራሕ ብዝለዓለ ደረጃ ክሰፍሕን ክሰርሓሉን ዘለዎ ምጻኑ ይገልጹ። ምኽንያቱ ናይ ኣብያተ ጽሕፈት ክራይ፡ ኤለክትሪክ፡ ናይ ጽሬት ሰራሕተኛታትን ናይ መንግስቲ ጽገናን ወዘተ ወጻኢታት ብዝለዓለ ደረጃ ዘገድል ስለዝኾነ።

12- ኣብ ገዛ ኮይንካ ምስራሕ ካልእ “ብልጫ” ከም ዘለዎ ከኣ ማሕበረሰብ ቢዝነስ ይገልጹ። ንሱ ከኣ ንስራሕ ካብ ማሕበራዊ ትርጉሙ ከም ዝርሕቅን ማሕበር ሰራሕተኛታት ከም ዘይቆጸጸሮን ምግባር። ብውልቁ ምስ ሰራሕተኛ እንዳ ተዋሳኺካ ንመሰሎም ዝጣበቅ፡ ንኣስራሕቲ ብኩሉ ሕጋዊ ኣገባባት እንኮላይ ናይ ኣድማ መሰል እንዳ ተጠቅመ ዝምክት ማሕበር ሰራሕተኛታት ስለዘዩለ ከኣ ኣብ ልዕሊኡም ዓማጺ ቅድመ ኩነት ምቅማጥ እዩ።

13- ሃገራውያን፣ ክፍለ ዓለማውያንን አህጉራውያንን ናይ ፈተነ ላባራቶሪታት፣ ኣብ መሬት ዘለዉ ሰባት ንምድሓን ኣብ ክንዲ ናይ ምርምር ጸዕሪታተንን ሕክምናዊ ተመኩሮታተንን ኣወሃሂደን ብዝለዓለ ደረጃ ዝተሓጋገዛ፣ ቫይረስ ኮሮና ዝሓመሙ ንምፍዋስ ዘኸኸል ክታቦት ንምርካብን ብደረጃ ዓለም ሰደድን ዕዳጋን ብምቁጽጻር ገንዘብ ጥራሕ ንምክፋትን ኣብ ጽዑቕ ውድድር ተሸሚመን ይርከባ። ምስዚ ኩሉ ግን ገለ ናይ ሕክምና ላባራቶሪታት ብዛዕባ ባህሪ ቫይረስ ኮሮናን ኣብ ኣካላት ወዲሰብ ዳይናሚካዊ ኣቀታትላኡን ኣብ ጥዕና ወዲሰብ ጐናዊ ሳዕቤን ዘዩኸትል ግን ከኣ ገና ኣድማዕነቱ ዘይተረጋገጸ ፈተነታት መድሃኒት ብዝምልከት ምውህሃድ ዝገብራ ገለ ናይ ጥዕና ላባራቶሪታት ኣለዋ።

ፖለቲካዊ ግንባር

1-ምስፍሕፍሕ ቫይረስ ኮሮና ካብ ከተማ ውሃን ናብ ኩለን ክፍለ ዓለማትን ሃገራትን ንቻይና ቀጥታዊ ሓላፍነት ዘሰክም ኣይኮነን። ምክንያቱ ቻይና ነዚ ቀታሊ ቫይረስዚ ናብ ካልኣት ሃገራት ዓለም ኣየመሓላለፍቶን። ብኣንጻሩ ድኣ ነበርቲ ከተማ ውሃን ብፍላይ ኣውራጃ ሆቢ ድማ ብሓፈሻ ቀዳሞት ግዳይ ናይዚ ሕማምዚ ስለዝኾኑ፣ መንግስቲ ቻይና ዝርግሐ ናይዚ ሕማምዚ ንምዕጋት ዘይተቆጠበ ጸዕሪ ኣካይዱ እዩ። ብካልእ መዳይ ከኣ ቻይና ንብዙሓት ሃገራት ዓለም እንኮላይ ንሕቡራት መንግስታት ኣሜሪካን ሃገራት ኤውሮጳዊ ሕብረትን ቫይረስ ኮሮና ንምምካት ብዝተፈላለየ ናይ ጥዕና መሳርሒታት ከም ሸንቲለተራት፣ መዓቀኒ ትርግታ ልቢን ማስክታትን ወዘተ ሓጊዛ እያ። ከምኡውን መንግስቲ ቻይና ኮሮና ንምምካት ኣብ ብርክት ዝበላ ሃገራት ምዕራብን ምብራቕን ሓካይሙ ልኢኹ እዩ።

2-ልክዕዩ መንግስታት ኣብ ዝርግሐ ተርእዮ ቫይረስ ኮሮና ቐጥታዊ ሓላፍነት የብሎምን። ይኹንምበር ጥዕና ሕብረተሰብ ኣብ ምሕላውን ካብ ኩሉ ዓይነታት ለበዳ እንኮላይ ኮሮና ኣብ ምሕላውን ቐጥታዊ ሓላፍነት ኣለዎም። ኣብ ጥዕና ዜጋታትን ሕብረተሰብን ንዝኸሰት ሕጽረት ድማ ሓላፍነት ይስከሙ።

3-ገለ ሃገራት ምዕራብ ብቑጠባዊ ምክንያታት ጥራሕ ንብዙሕ ትካላተን ናብ ምብራቕ ኤውሮጳ ወይ ቻይና ኣግዲዘን። ከም ሕቡራት መንግስታት ኣሜሪካ፣ ፈረንሳን ብሪጣንያን ዝኣመሰላ ዓበይቲ ሃገራት ከም መተንፈሲ ሸንቲለተራትን መዓቀኒ ትርግታ ልቢን ይትረፍሱ። እኹል ሕክምናዊ ማስክታት ክቅርባ ከም ዘይከኣላ ቫይረስ ኮሮና ኣቃሊዑዎን እዩ። እዞን ሃገራት እዚኣተን ኣብ ውሽጢ ጽዑቕ ለበዳ ኮሮና ዋናታት ጥዕናዊ ጸጥታኣን ክኾና ከምዘይክእላ በሪሁ። ኩነታተን ኣብቲ ወተሃደራዊ ኢንዱስትሪ ዘይትንክፍ ሲቭላዊ ኢንዱስትሪውን እንተኾነ ተመሳሳሊ

እዩ። ኣብተን ንጸጥታዊ ጉዳይ ዝሓቶ ዋጋ ብዘየገድስ ኣብ ግምት ከየእተዋ ፍጹም ቊጠባዊ ፖሊሲ ጥራሕ ዝተኸተላ ብዙሓት ምዕራባውያን ሃገራት ሓያል ነቐፌታታት ምዝናቡ ከኣ ዘገርም ኣይኮነን።

4-ለበዳ ኮሮና ቻይና ምስ ወረረ፡ ገለ መንግስታት ምዕራብ ብዕቱብነት ኣይተዋስኡን። እቲ ቫይረስ ዶብ ቻይና ኣይሰግርንዩ ዝብል ሓሳብ ነይሩዎም። ገለ መራሕቲ'ውን ነቲ ለበዳ ኣቃሊሎምዎ። ገለ ካብኣቶም ፕረዚደንት ኣሜሪካ ዶናልድ ትራንፕን ቀዳማይ ሚኒስተር ብሪጣንያ ቦሪስ ጅንሶንን ምጥቃስ ይከኣል። ፕረዚደንት ኣሜሪካ፡ እቲ ለበዳ ሕብረተሰብ ኣሜሪካ ከሳቂ ምስ ጀመረ'ዩ ተበራቢሩ። እንተ ቀዳማይ ሚኒስተር ብሪጣንያ ሓደገኛነት ናይ'ቲ ሕማም ብኣካል ምስ ፈተኖን ንሂወቱ ናብ ሓደጋ ብምውዳቕ ንዝተወሰነ ጊዜ ሃገር ካብ ምምራሕ ምስ ነጸሎንዩ ተረዲኡዎ።

5-እዚ ካብ ከተማ ውሃን ዝተበገሰ ለበዳ ኮሮና ብኣዝዩ ቕልጣፊ ነዘን ብዓውሎማ ዝግዝኣ ክፍለ ዓለማት ሸፊኑወን። እንተኾነ ግን እቲ ዘገርም፡ ሃገራት ዓለም ንለበዳ ኮሮና ሓባራዊ ፍታሕ ንምርካብ ኣብ ክንዲ ዝተሓጋገዛን ሓቢረን ዝሰርሓን፡ ነፍሲ ወከፍ ሃገር ኣብ ውሽጢ ዶባታ ተሓጺራ፡ ብዙሕ ከይተሃረብና ብትምክሕታዊ መገዲ ሕክምናዊ ማስክታት፡ ሸንቲለትራትን መዓቀኒ ትርግታ ልቢን ወዘተ ኣብ ምግዛእ'የን ተጓይየን።

6-መብዛሕትኡ ናይ'ተን ናይ ገዛ ውሽባ ከብቕዕ ውሳኔታት ኣብ ምሕላፍ ዝተቀዳደማ ሃገራት፡ ዝተመርኮሳሉ ጉዳይ ዋላ'ኳ መጠን መልክፍቲ ብኮሮና ከም ዘንቆልቆለን ካብ'ቲ ሕማም ዝሓውዩ ሰባት እናበዘሉ ከም ዝኸዱን ዝሕብር እወታዊ ምልክታትን ተማእዛዝነት ዜጋታት ብጥዕናዊ ምክሪታትን እንተኾነ፡ እቲ ቀንዲ ዘንበርከኸን ሓቂ ግን፡ ዘሳቀየን ቊጠባዊ ጸቕጢታት እዩ። ምክንያቱ ቊጠባኣን ምስ ኩሉ ዘስዕቦ ማሕበራዊ፡ ጸጥታውን ፖለቲካውን ጸገማት ናይ ውድቀት ሓደጋ ስለዘንጸላለዎ እዩ።

7-ልክዕ'ዩ ውድብ ጥዕና ዓለም ንለበዳ ኮሮና ብኣህጉራዊ ደረጃ ከምቲ ዝድለ ዘይምብድሁ ገለ ሓላፍነት ይስከም እዩ። ልክዕ'ዩ ከኣ ዝያዳ ኣድማዒ ንኸኸውን ኣብ ቅርጹ ዳግመ ግምት የድልዮ እዩ። እንተኾነ ግን ከምቲ ሚኒስተር ወጸኢ ጉዳይ ቻይና ዋንግቢ ዝበሎ፡ ኣብ መንገዱ ቻይናን ኣሜሪካን ሜዳ ዝሉል ኩናትን መፍደዪ ሕነን ክትገብር ግቡእ ኣይኮነን። (8)

ሳልሳይ፡ ድሕሪ ለበዳ ኮሮናቫ?

ሽግር ኮሮና ድሕሪ ምሕላፉ፡ ብዛዕባ መጻኢ ሳለም ዝምልከት ኣብ ኣህጉራዊ ሜዳ ዝለዓሉ ብርክት ዝበሉ ሕቶታትን ብድሆታትን ኣለዉ። ቀንዲ ካብኡ፡

1-ኣህጉራዊ ኩነታት ብዝምልከት፡ ድሕሪን ቅድምን ለበዳ ኮሮና ንሽዱሽቲኡን ክፍለ ሳለማት ምውራሩ፡ ሳለም ወሳኒ መቐይሮ ይገብርዶ ይኸውን? ዋላስ ከምዛ ኣብ መሬት መዓት ዘይወረደ፡ ኣድጊ ናብ ሓመዱ፡ ቆልዓ ናብ ልማዱ'ዩ ክኸውን?

2-ነዚ ዓቕሙ ጸንቂቕ ከምቲ ናብ ርእሱ ቅድሚ ምኻዱ ጭራኡ ዝበልዕ ድራጎን ኮይኑ ዘሎ፡ ርእሱ ማላዊ ሊበራላዊ ስርዓት ዳግመ ርእይቶ ይግበረሉዶ ይኸውን?

3-ኣድሽ ስርዓተ ሳለማዊ ቊጠባ ኣብ ማሕበራዊ ፍትሒን ምዕሩይ ምቅርሕ ጸጋታትን ስልጣንን ይቐውም ይኸውን?

4-ፖለቲካዊ፡ ቊጠባዊን ማሕበራዊን ቅርጺ ካብ ላዕሊ ንታሕቲ ይልወጥዶ ይኸውን?

5-ቊጠባ ብኣንጻሩ ዘይኮነስ ንወዲ ሰብ የገልግልዶ ይኸውን?

6-ቊጠባ ብኣንጻሩ ዘይኮነስ ንወዲ ሰብ ምእንቲ ከገልግል ኣብ ክንዲ ብፖለቲካ ዝምእዘን ንፖለቲካ ኣብ ምምእዛን ይቅጽልዶ ይኸውን?

7-ሰብ፡ ሰብ ድዩ ክኸውን፡ ዋላስ ከምቲ ፈላስፋ ቶማስ ሆበዝ ዝበሎ ንሓዉ ሰብ ዝብኢ ኮይኑ ክቅጽል'ዩ?

8-ባህሪ ዝያዳ ጽሩይ ኣየር ኣብ ምስትንፋስ ክቅጽል ድዩ? ዋላስ ነቲ ብሰንኪ ውሽባ ኣብ ገዛን ኢንዱስትሪያዊ ምንቅስቓስን ናይ ባሕሪ፡ ምድሪን ኣየርን መንግዚያን ደው ምባሉን ዝጠፍአ ግዜ ንምምላስ መንኮርኮር ብከላ ካብቲ ቅድም ዝነበሮ ብዝቀልጠፈ ናህሪ ክምለስ እዩ?

9-ወዲ ሰብ ብጽቡቕ ግብሩ ጽቡቕ ንምርካብ ኣከባቢ ክዕቅብ ድዩ? ዋላስ ካብ ኣዕናዊ ተመኩሮታት ከይተማህረ ንጥፍኣቱ ዝመርሕ ካብ ለበዳ ኮሮና ዝኸፍኡን ዝመረረን ሓደጋታት ክጽቡ'ዩ?

10-ወዲ ሰብ ብሓባር ኣብ ልዕሊ ካልእን ነብሱን ሰውራን ተቓውሞን ከካይድ ዝኸእል እንኮ እንሰሳ ከም ምጻኑ መጠን፡ እቲ ተስፋ ኣብ ልዕሊኡ'ዩ ዘሎ። ወዲ ሰብ ናይ ሳድነትን(Sadism) ርእሱ-ምስቓይን (Masochism) ባህሪ ዘለዎ እንኮ እንሰሳ ምጻኑ'ውን ኣይረሳዕናዮን።

መወከሶታት

1 - Trump Says Intelligence Points to COVID-19's Origins in Chinese Lab.
01/05/2020

<https://www.voanews.com/covid-19-pandemic/trump-says-intelligence-point-scovid-19s-origins-chinese-lab>

2 — Vu de l'étranger laboratoire de Wuhan, symbole d'un échec de la coopération franco-chinoise.

Courrier International,

6/5/2020

3 - (COVID-19) Wuhan dispose de milliers de lits disponibles dans les hôpitaux préfabriqués

28/2/2020

<http://french.china.org.cn/china>

4 - Le docteur Li Wenliang, martyr du coronavirus qui ébranle le système chinois

Le Monde 7/2/2020

5-https://www.worldometers.info/coronavirus/?utm_campaign=instagramcoach

6 - <https://www.worldometers.info/coronavirus>.

7 - Inégalités : 1% de la population mondiale possède plus que les 99% restants

L'Obs. 18/1/2016

<https://www.nouvelobs.com/monde/20160118.OBS2935/inegalites-1-de-lapopulation-mondiale-possede-plus-que-les-99-restants.html>

8 - China warns U.S. taking world to brink of 'new Cold War' over coronavirus 25/5/2020

<https://www.nbcnews.com/news/world/china-blames-u-s-growing-coronavirustensions-n1214156>